

causantibus culpis et demeritis in civitate Bononiensi relegatus et confinatus fuisse et esset et iam ibidem aliquamdiu stetisset, recordatus, ut asserit, quod tam dominus Nicolaus eius nepos¹, quam Baptista Sciarra ac nonnulli alii, quorum nomina pro meliori tacentur, pluries variis vicibus et temporibus ipsum sollicitaverant, quod ad patriam propriam quomodounque redire posset, conaretur et deberet, deliberavit inter se ipsum, velle confinia rumpere et ad lares proprios per phas vel nephias omnino redire et se in discrimine mortis ponere.

Dixit eciam, quod volens dictum suum propositum ad effectum producere, iam sunt dies XX vel circa, quod quendam eius familiarem de dicta civitate Bo[noniensi] ad urbem ad dictum dominum Nicolaum eius nepotem misit, cui familiari nichil aliud imposuit, nisi ut eidem domino Ni[colao] diceret, quod ipse dominus Stephanus infra paucos dies Romanam redditurus erat.

Dixit eciam, quod inde ad aliquot dies ipse dominus Ste[phanus] alium misit ad dictum dominum Ni[colaum] nuncium, cuius nomen pro meliori taceatur*, cui nuncio solum mandavit, ut eidem domino Ni[colao] intimaret, quod ipse dominus Stephanus infra breves dies Romanam rediret et se ad pedes s[anctissimi] d[omi]ni n[ostri] pape presentaret.

Dixit ulterius, quod ipse dominus Ste[phanus] post recessum dicti

* En el manuscrito sigue además: «vocatur dominus Paulus de Alma» (= Alba)².

Alberto se halla allí la siguiente observación: «Item depositiones praedicti Stefani Porcarii invenies post volucionem duorum foliorum.» Dos hojas más adelante sigue después el documento con este título: «Gesta» etc. Acerca de la autenticidad no se debería dudar, pues casi todas las declaraciones están confirmadas por las demás fuentes contemporáneas. La copia, perteneciente todavía al siglo xv, es muchas veces incorrecta; donde yo ensayé una corrección, ésta se anotó. El señor bibliotecario Max Keuffer, cuya amabilidad no se puede alabar suficientemente, tuvo además la bondad de confrontar de nuevo la copia con el original. Que Porcaro hizo confesiones, se menciona expresamente por muchos contemporáneos. El Poema de L. Dati ad Nicolaum V, citado arriba vol. II, p. 168, 169 que se conserva en el cod. 527 de la *Biblioteca de la ciudad de Berna*, hace mención también, f. 21^a, de la confesión de St. Porcaro. Niccola della Tuccia (226), en la carta publicada más abajo (apéndice 44°) y S. Antonino (lib. XXII, c. 12, § 5), refieren que estas declaraciones fueron hechas en el tormento, mientras Caccia, que estaba muy bien informado (cf. de Rossi 95), dice en Cugnoni, 98, que Porcaro las hizo cuando estaba preso en el palacio del Vaticano: «Ubi plerisque ex his, qui eum custodiebant, interrogantibus sponte multa confessus est; et illud maxime quod nulli parcere, sed omnes ferro, igne vel aquis extinguere decreverat.» Godi (Perlach 17) dice asimismo que Porcaro fué interrogado en el palacio del Papa.

(1) Niccolò Gallo, canónigo de S. Pedro. Cf. sobre él de Rossi l. c. 88. 94. Según Niccola della Tuccia (226) estuvo también complicado en la conjuración otro canónigo de S. Pedro. En la *Biblioteca* (ó archivo) de S. Pedro no se halla nada sobre los mismos. Sobre Battista Sciarra v. vol. II, p. 237.

(2) Debió de ser senador de Roma. Cf. de Rossi 96 y Tommasini 107.

ultimi nuncii per aliquot dies circa XXII horis diei incognitus ac cooperatus in capite et in facie, prout per itinera incedunt Theutonici, associatus uni** tantum familiari, dictam civitatem Bo[noniensem] exivit et gressus suos versus urbem direxit et, die noctuque equitando nec de equo, nisi tantum quantum bladum comedebat, descendendo, ac civitatum ***, terrarum et castrorum introitus, ne ab aliquo cognosci posset, quantum poterat evitando et aufugiendo, Romam die martis¹ proxime preterita hora quasi tarda per portam populi intravit eti uulta ecclesiam sancte Marie de populo de equo descendit et dictam ecclesiam et demum statim quandam vineam ipsius ecclesie intravit et ibidem usque ad unam horam noctis vel circa permansit.

Dixit eciam, quod ex post misit dictum eius familiarem ad prefatum dictum Ni[colaum], cui imposuit, quod sibi notificaret, qualiter ipse dominus Step[hanus] venerat et quod in dicta vinea erat et quod quia equus eius valde fessus erat, ipse dominus Ni[colaus] duos equos duceret, videlicet unum pro se ipso domino Ni[colao] † et alium pro ipso domino Steph[ano]. Et quod dictus familiaris ivit et statim cum domino dicto Ni[colao] et cum dictis duobus equis redivit et quod in continenti ipse dominus Steph[anus] unum et dictus dominus Ni[colaus] alium ex dictis equis equitarent, et iter ipsorum versus domum ipsius domini Steph[ani] tenuerunt et dictam domum, ut caucius potuerunt, ingressi fuerunt, et ibidem per horam vel circa tantum permanserunt.

Dixit eciam quod interim, dum in dicta domo sua esset, ivit ad dictam domum Bap[tista] Sciarra supra nominatus, et quod statim ipse dominus Steph[anus], associatus dictis Bap[tiste] et domino Nico[lao], se ad domum domini Angelii² transtulit, et cum ibidem fuit, accesserunt ad ipsum dominus Nico[laus], frater dicti* Bap[tiste], Iacobus domini Nicolai, Iacobus Maglionus, Gregorius Anodevoli, Iacobus Lellicecchi³, Marianus Castellanus et nonnulli alii, de quorum nominibus dixit non recordari; quibus omnibus, ut dixit, tam per dictum Bap[tistam] quam per dictum dominum Ni[colaum] fuerat adventus ipsius domini Steph[ani] intimatus et, quod tunc ipse dominus Steph[anus] dixit dictis omnibus ac eciam

** Manuscrito: «uno». *** Manuscrito: «civitatem».

† En el manuscrito sigue además por error: «Step[hanus]».

* Manuscrito: «dicte».

(1) 2 de Enero. Cítase también este día en la carta de los florentinos (publicada por Tommasini 105). El dato de Caccia (97), de que Porcaro no llegó hasta el jueves (= 4 de Enero), es inexacto. Como hay conformidad en decir que Porcaro hizo en cuatro días el camino de Bolonia á Roma, tuvo que haberse efectuado su partida de Bolonia el 30 de Diciembre de 1452, no el día de S. Esteban, como indica la Crónica di Bologna (700).

(2) «Angelus de Maso, qui filius Martini pape quinti dicebatur». Godi [ed. Perlach] 16. Cf. Niccola della Tuccia 226 y Caccia l. c.

(3) Cf. Perlach 9. 16. 17. 31. 32. El manuscrito tiene: «Celli cecchi».

dicto domino Angelo et Clementi eius filio¹, qualiter ipse non petita nec obtenta licencia a s[anctissimo] d[omino] n[ostro] papa de Bo[nonia] recesserat et ad urbem venerat, ut ipsam urbem ad libertatem reduceret, et quod ipse ad hoc obtainendum tres cogitaverat vias: Prima, ut Capitolium cum amicis et aliis per ipsos requirendis invaderent et ipsum caperent et demum cum eorum sequacibus civitatem clamando: vivat libertas, discurrerent^{**}. Secundam viam, ut primo^{***} cum dictis eorum complicibus Romam, ut premittitur clamando, discurrerent^{**} et cum eorum sequacibus ad Capitolium accederent et illud caperent et demum ad pallacium sanctissimi d[omini] n[ostri] pape ad petendum, ut cum eis unum prelatum mitteret, qui una secum per civitatem clamando: vivat libertas [iret], accederent[†]. Tercio, quod primo cum dictis eius sequacibus ad prefatum pallacium s[anctissimi] d[omini] n[ostri] pape de mane in die festivitatis Epiphanie, in qua ipse s[anctissimus] d[ominus] n[oster] papa in ecclesia sancti Petri celebrare deberet, accederet et prefatum s[anctissimum] d[ominum] n[ostrum] papam cum suis cardinalibus et prelati caperet et sic libertatem et quicquid aliud volebat, obtineret, et quod pro tunc eisdem rem istam aliter non explanavit, et quod omnes supra prenominati et alii tunc astantes hoc facinus laudarunt et se [ad] amicos suos requirendo obtulerunt, excepto dicto Gregorio, qui se ad operandum armis impotentem asser[uit], sed prestaturum arma, quae poterat, obtulit, prout prestavit et misit.

Item dixit, quo dictus Iacobus Lelli ipsi domino Steph[ano] in dicta domo dicti domini Angeli die iovis proxime preterita², qualiter ipse locutus fuerat de hac materia cum domino Stephano Mancini, et quod prima vice consenserat et deinde se penituerat, et dum ipsum pro armis requireret, licet illa primo sibi promisset, tum demum dixit, quod illa propter emergentes causas in domo retinere volebat. Item quod fuerat locutus cum magistro Pedro de Monterotundo³ medico non aperiendo sibi materiam et quod ipsum requisivit cum XV armatis secum causa se de quodam eius inimico vindicandi et quod ipse magister Petrus assensit et dictos XV armatos statim venire fecit et cum ipse Iacobus ad ipsum magistrum Petrum redivisset ad sciendum an dicti armati venissent, idem magister Petrus respondit, quod venerant, sed illos remiserat et quod tunc ipse Iacobus ipsum magistrum Petrum reprehendit et sibi materiam pandidit et ipsum, ut pro dictis armatis remitteret, requisivit, et quod idem magister Pe[trus] tunc respondit, quod erat familiaris et medicus s[anctissimi] d[omini] n[ostri] pape et nolebat de hoc se cum persona impedire*,

** Manuscrito: «discurrent».

*** Manuscrito: «prima».

† Manuscrito: «accideret».

* En el manuscrito siguen las palabras: «et dictos armatos», pero están notadas con puntos por el corrector.

(1) Cf. Infessura 1134-1135; Tommasini 106; Niccola della Tuccia 226.

(2) 4 de Enero.

(3) Cf. Perlbach 23.

sed quod ad Montem Rotundum accederet et dictos armatos in tempore transmitteret. Item quod fuerat locutus domino Iacobo de Reatis, qui sibi responderat, quod equitare necessario habebat, sed quod in tempore cum aliquibus eius sociis rediret et paratus esset. Item quod ** fuerat locutus tam cum Petro Paulo Stephanucie et Raucio Castine *** quam cum similibus aliis suis amicis, qui se promptos et paratos cum eorum sociis obtulerant tempore oportuno.

Item dixit idem Steph[anus], quod die veneris redivit ad eius domum ante diem et quod ibidem de die vidit, quod erant ultra septuaginta apti iuvenes ultra supra nominatos, inter quos dixit se solum cognovisse filium Petri Pauli de Cavalieri et filium Anthonii Quadraci.

Item dixit, quod iam in dicta domo preparaverat ultra XL^{*} portugranas, XVI balistas, X loricas et quam plures targones⁴ illa nocte, et alia arma ad dictam domum portata fuissent.

Dixit eciam idem dominus Steph[anus], quod licet ipse narrasset dictis eius complicibus et sequacibus supradictas tres vias ad dictam libertatem recuperandam, quod nichilominus ipse cognoscebat et certum erat, quod due prime vie suprascripte non erant sufficientes, et quod ipse non dubitabat, dum ipse Capitolium invaderet et caperet et per Romanam clamando: vivat libertas, discurreret, aut primo per Romanam discurreret et demum Capitolium caperet, interim inde s[anctissimus] d[ominus] n[oster] papa castrum Sancti Angeli intraret et pro suis gentibus armorum mitteret et tam cum dictis ejus gentibus quam cum favore et auxilio cuiusdam maximi domini, quem summe amicari et affectionari ipsi s[anctissimo] d[omino] n[ostro] pape sciebat, ipsum dominum Steph[anum] et omnes stros periclitaret et Romanam recuperaret et ad pristinum statum reduceret, et quod propterea ipse dominus Stephanus deliberaverat terciam viam capere et ordinem infradicendum tenere. Nam decreverat, quod nocte precedente diem sabati, in qua die erat festum Epiphanie et in qua die credebat s[anctissimum] d[ominum] n[ostrum] papam in ecclesia sancti Petri celebrare et ibidem omnes dominos cardinales et prelatos interesse, discurrere per Ro[mam] et personaliter amicos et benevolos suos requirere et cum ipsis et aliis supradictis, quos ut asseruit non dubitabat, quod excessissent numerum CCCC armatorum, se dirigere versus dictum pallacium s[anctissimi] d[omini] n[ostri] pape faciendo viam per Trastiberim, et cum essent post dictam ecclesiam sancti Petri iuxta cassalincs² et dumunculas inhabitatas ibidem sitas, dictos armatos in quatuor partes seu quadras dividere et ipsos in dictis domunculis recondere et ordinem dare, quod die adveniente, cum certificatus fuisse, quod s[anctissimus] d[ominus] n[oster] papa esset cum suis cardinalibus

** En el Manuscrito, borrado por error.

*** O Cascine?

(1) = targa, v. Du Cange.

(2) V. Du Cange.

et prelatis in capella ecclesie sancti Petri *, quod dicte squadre exirent et una ad portam dicte ecclesie sancti Petri versus Iuliam¹, alia versus portam pallacii predicti, alia versus portam dicte ecclesie a parte anteriori transferrent et invaderent, et quod quarta staret in platea ecclesie predicte ad succurrendum, ubi opus fuisset.

Dixit eciam, prout suum propositum, cum ad finem deducere potuisse, ordinare decreverat, quod dicti armati quoscunque eis impedimentum dare volentes seu in dicta ecclesia vel extra percuterent, vulnerarent et interficerent et ipsum [sanctissimum] d[ominum] n[ostrum] papam et dominos cardinales et nonnullos alias dominos caperent, et si ipsos vel ipsorum aliquem habiliter capere non possent, similiter vulnerarent et interficerent.

Dixit eciam, quod non dubitabat, quod postquam habuisset in potestate sua prefatum s[anctissimum] d[ominum] n[ostrum] papam et dominos cardinales et certos alias dominos, habuisset eciam in eius potestate castrum sancti Angeli ac eciam deinde secum haberet omnes cives Romanos, et cum ipsis civibus et populo Romano omnia terras et castra in districtu urbis existencia cum omnibus eorum fortaliciis acquireret, et ex post dictum castrum sancti Angeli dirueret, solo coequari fecisset et ad ulteriora processisset secundum temporis et rei exigencian.

Dixit eciam, quod quamvis tam die iovis quam veneris proxime preteritis per novos nuncios certificatus fuisset, qualiter eius adventus ad urbem et congregacio armatorum predictorum ad aures s[a]ctissimi d[omi]ni n[ostri] pape pervenisset, et quod ipse et eius complices et sequaces insultati et forte capti et puniti fuissent, quod nihilominus ipse dominus Steph[anus] tamquam desperatus credens dictam conspiracionem ad effectum producere, noluit de eius domo recedere nec aufugere, donec supervenerunt officiales urbis et gentes armorum prelati s[anctissimi] d[omi]ni n[ostri] pape.

Dixit ultimo, quod si dominus noster prefatus expectasset usque ad noctem predictam, clarum erat, quod aut dictum eius propositum adimplivisset aut aliquod aliud horribile facinus ordinasset et fecisset.

Cop. Biblioteca pública de Tréveris. Cod. 1217. (Estante número 513): Liber frat. monasterii b^{to} Marie in insula prope Valinder [Vallendar cerca Koblenz a. Rh.] ord. canon.

regul. Treveren. dyoc.—Vino á esta biblioteca por medio de Hermes 1823.)

* Manuscrito: «versus Iuliam», pero notadas con puntos por el corrector.

(1) Con esta palabra podría indicarse el obelisco vaticano (Guglia), que todavía estaba en su antiguo lugar en el circo de Nerón, opinión que me ha comunicado bondadosamente S. Exc. el consejero Alfredo de Reumont. Una piedra con una inscripción, que hay junto á la sacristía de S. Pedro, señala todavía exactamente el antiguo lugar donde estaba colocado dicho obelisco.

44.ª Relación de un cortesano sobre la conjuración de Stefano Porcaro¹.

[Roma, Enero 1453.]

Q[uomodo] et qualiter dominus Stephanus de Porcariis miles Romanus cum certo comite, nobilibus et armigeris complicibus et stipendiariis suis papam Nicolaum quintum invadere voluit et esse rex Romanorum, captus fuit et cum pluribus suspensus, quod tunc quidam curtesanus transcripsit in hunc modum.

Rem novam et inauditam quidam miles strenuus Romanus, exul ecclesiae et delegatus de gratia pape ad civitatem Bononiensem propter sua tradimenta, que tempore assumptionis prefati domini nostri pape moderni perpetraverat, tradimentum quoddam nimis horribile et inaudibile proposuit, cum quadringentis de maioribus Romanis atque eciam de potentioribus, eciam cum uno comite iuxta Romam cum X^m² armigerorum S. D. N. invadere intendens tractusque suos in civitate Bononiensi ante ecclesiam s. Dominici cum certis Romanis, etiam pluribusque doctoribus et iurisperitis conclusit, ut ipso die epiphanie Domini, quando S. D. N. missam in ecclesia s. Petri more summorum pontificum celebraret ipseque d. Stephanus de Porcariis miles sua tradimenta et conspiraciones animo male deliberato [executurus] cum mille personis ad predictam ecclesiam accessisset, quidam ex ipsis tempore consecrationis corporis Christi ignem in stabulo pape ac suo palatio imposuissent, quodque tunc omnis homo ad defendendum palacium ipsum bonaque ipsius ecclesiae accessisset, ipseque tunc Stephanus male informatus S. D. N. invasisset cum suis complicibus cunctosque cardinales et prelatos atque eciam omnes curtesanos manu violenta spoliasset et eos interfecisset et ecclesiasticum statum suppeditasset et destruxisset ipsumque S. D. N. cum certis cardinalibus ac secretariis ipsius S. D. pape ferrea catena ac instrumentis ferreis saltem deauratis captivos duxisset donec et quoque ipse dominus noster propria resignasset, omnia castra, fortalia et fortitudines S. R. E. et specialiter urbem, habitis quoque premissis ipsum S. D. N. ad locum supplicii cum suis tunc captivis vid. in ecclesiam s. Petri duxisset et eundem S. D. N. cum suis [trucidasset] suumque sanguinem sparsisset³ et turpi morte eum occidisset.

Quodque divina disponente clementia ad aures dicti domini pape pervenit et statim de oportuno remedio providit, cum suis tunc existentibus in curia dictum militem quaeri per totam urbem procuravit atque etiam summam II^m ducatorum super vita istius militis ordinavit. Tandem in profesto ephiphanie captus et ad torturas ductus cum diligenti examinatione suosque complices successive accusavit et tandem usque ad fere quinquaginta capti et patibulo suspensi ipseque miles extra castrum

(1) Cf. vol. II, p. 229, 231, 235, 239, 242, 249, 250, 251.

(2) En el manuscrito: «milibus», dos veces.

(3) En el manuscrito: «spargisset».

s. Angeli suspensus est suaque sentencia litteris grossissimis publice ibidem affixa, quatuor enim doctores pater quoque [et] filius et sic successive de maioribus Romanis pessimis traditoribus, quia predicta contra eorum pacificum dominum attemptare presumebant, pluresque sunt accusati, qui successive suspenduntur. Conclusionem istius negotii scribere pro presenti non valeo quoniam nondum est finis.

Propter hec et alia papa commotus signare non valet. Etiam dicitur et conclusum est quod S. D. N. papa intendit pergere ad civitatem Bononiensem cum curia sua Romana et mandavit pro armigeris hinc inde per totam Italiā et ultra eos in urbe ponere et locare usque XII^m ad castigandum ipsos Romanos. Percipientes itaque Romani¹ venerunt ad papam petentes veniam et gratiam S. D. N. qui D. N. respondit: O popule mi quid vis de me et meis curtesanis facere, cum ego semper princeps pacificus fui, qui diligendo vos magis quam meos curtesanos, imo destruendo curiam meam propter vos, quod procul aberit. Non novisti[s] ea quae feceram vobis et insurgere vultis contra dominum Deum tuum, sed imposterum illi soli serviemus.

Postmodum compertum est de huiusmodi magno negocio et falsa tradizione quod dom. Stephanus miles tunc quandam vestem ordinaverat pro corpore ipsius et esse volebat rex Romanorum, in cuius manica scriptum erat litteris quoque aureis: liberator urbis, in vexillo quoque scriptum erat: summa libertas, ab alio vero latere: libertatis institutor.

Hec omnia vera quia ea que oculis vidi pro vero testificare possum pluraque alia que calamo scribi nequeunt. Sermo longior esset, qui eorum sententias et confessiones scribebat.

Nota quod istud contigit anno vid. MCCCCLIII circa diem antescrīptum.

Nota etiam quod dominus Stephanus dicebatur fuisse consanguineus seu nepos seu filius fratris aut sororis pape Martini fel. record. predecessoris vid. tercii Nicolai V. pape moderni et quod sic credebat succedere sibi debere regnum Romanorum.

Cop. saec. XV. Cod. T. 359, f. 8—8^b (Collectio Gerard)² de la Real Biblioteca de la Haya.

44^b. Relación de un anónimo sobre la conjuración de Stephano Porcaro³

Roma, 13 Enero 1453.

Copia littere ex Roma die XIII. Ianuarii 1453.

Porcarius a Bononia die IIII. se Roman contulit noctu complices hor-tatus; postridie nocte que erat futura ante epyphaniam constituit omnem armorum vim et manum coniuratorum cogere in unum. Ea erat ex lega-

(1) En el manuscrito: «Romanu».

(2) Sobre este manuscrito cf. Campbell en Nederl. Spectator 1865, donde con todo no está mencionado el documento del texto.

(3) Cf. vol. II, p. 229, 238, 244.

tis et proscriptis, CCCC ex conductis militibus, CC. ex confederatis intra ciuitatem numerus, ut possis dicere totam urbem coniurasse. Exequendi ordo erat: Mane cum ageret pontifex sacrificium, incendere stabula pontificis; dumque eo expediti accurrissent, ex cellis quibusdam basilice coniunctis armatos mittere et papam obvolvere atque concatnare et cedem quorundam togatorum facere. Capti pontifice, perducere hominem ad arcem et, ni daretur, male afficere atque fratrem eius, qui arci presit, suspendere⁴, quem una cum pontifice cepissent. Eodem tempore, quando pretor una cum pontifice in basilica esset ad sacrificium occupare instituerunt capitolum sublati et arce et capitolio signis: P. X., acclamare ad necem curialium et predam colligere. Summa post deerat (sic)⁵ futura milia plus sexcenta aureorum, CC. ex pontifice maximo, CC. ex collegio, CCC⁶ ex mercatoribus atque ceteris, qui officiis presunt. Rescitum est in tempore satis proximo. Vi capti principes factionis et necati. Hec sunt pericula⁴; sed utinam hic finis sit potius quam incoatio malorum.

Cop. Bologna, Biblioteca de la Universidad. Cod. 2692 (membr. saec. XV ex. et XVI in. — ex bibl. S. Salvatoris) f. 24'.

45. Bartolomé de Lagazara á Sena⁵

Roma, 14 Enero 1453.

... Infino a questa ora io o molto investigato come sta lo trattato che menava miss. Stefano Porcari et se avesse spalla da signori o da comunita grande o piccola o da baroni di Roma et in effetto non si trova che lui avesse intendimento con alcuno se non con alcuni Romani malcontenti populari li quali avevano spalle da molti gattivi povari e disvianti, li quali indusse con sottili et diversi modi et con dar lo[ro]⁶ speranza di farli richi de la robba del papa, de cardinali et de cortigiani et redu-

(1) Éste era Pedro de Noceto; v. Caccia en Cugnoni 96.

(2) ¿Quizá «desiderata»?

(3) Según Alberti, 312: CC.

(4) En el manuscrito: «periculo».

(5) Cf. vol. II, p. 238, 244, 249. Tommasini en su edición de Infessura cita (55) este Despacho, ¡como si él lo hubiese hallado y publicado por primera vez! El Archivo público de Sena (l. c.) conserva además todavía de este embajador un * Despacho, d. d. Roma 1452 (st. fl.—de esta manera está también fechado el Despacho del texto) Gennaio 7, en el cual se dice: «Per Franc^o di Janni d' Amelia abitante in Roma vi scripsi ieri el caso occorso nuovamente in Roma circa lo trattato che faceva mess. Stefano Porcari contra la S. S^a de N. S^a et come lui era stato preso». Por desgracia este despacho de 6 de Enero ya no se puede hallar. De otros despachos de Lagazara se hizo arriba mención; cf. el registro de las personas. Una carta de Giovanni d' Amelia á Fr. Sforza, fechada en Venecia á 16 de Diciembre de 1449, se halla en la Biblioteca nacional de París. Fonds. Ital. 1585 f. 105.

(6) En el manuscrito «darlo».

rre la citta a liberta et questi erano li suoi propositi. Giovedi¹ fu impiccati 2 di quelli cioè uno Romano et uno dottore che aveva menato seco da Bologna et promessoli di farlo senatore² ...³.

Orig. Sena Archivo público. Concist., Lettere ad an.

46. El Cardenal Calandrini á Lucca⁴

Roma, 4 Febr. 1453,

Mag^{si} viri amici nostri sing^{m^{is}}. Accepimus litteras vestras que nobis gratissime fuerunt. Nam licet nobis exploratissimum esset universum populum Lucensem non secus adversam fortunam summi pontificis et nostram laturum fuisse quam si libertas propria et propria salus in discrimine versaretur, tamen nobis maiorem in modum gratum fuit ut hec populi Lucensis voluntas summo pontifici per litteras nostras declarata sit et prudentiam vestram in ceteris omnibus sed in hoc potissimum magnopere laudamus. Fecistis enim quemadmodum deditos et affectos filios decet erga parentem, que res s^{mo} d. n. gratissima fuit et vobis gratias agit. Nos vero cum omni prelatorum numero ingentes gratias immortali Deo reddere tenemur, qui naviculam Petri procelloso pelago fluctuantem naufragio liberare dignatus est; nullum tantum scelus non solum factum sed ne excogitatum unquam fuit, imo ut verius dicamus si quis omnem post creatos homines coniurationem mente concipiatur simulque in unum congerat universam ne minimam quidem partem huius scelestissime prodigionis adequare comperiet: non hic de pecuniis acquirendis, non de libertate urbis agebatur; religio Christi et Christianorum nomen penitus ex Italia delebatur. Sed gregem suum pastor bonus tutatus est et sceleratissimi proditores laqueo turpiter vitam finientes hac turpissima coniurationis nota Romanos nostri temporis infecerunt ut ad eam eluendam non Tyberis unda sufficiat. Curiales vero pontificis maximis prudentia cum per civitatem militum et peditum presidia locata sint sine ullo periculo vivunt. Hec vobis verbosius scripsimus quia gaudentes Deo duce tantum periculum evaxisse aliqu[ando] et[iam] meminisse delectat, offerentes nos ad beneplacita M. V. paratos. Romae IV. februarii 1453.

[In verso:]

Magnificis viris et amicis nostris sing^{m^{is}}
antianis et vexillifero iusticie populi
et communis Lucani.

F[ranciscus]
tit. s^{ti} Laurentii in Bonon.
Lucina presb. card.

Orig. Archivo público de Lucca. Lett. orig. n. 443.

(1) 11 de Enero; Infessura (1135) dice, el 12; en Eccard (II, 1887) está indicado el 8.

(2) El nombre del romano: «Francesco Gabbadio» (Gabadeus), lo ha transmitido Infessura (l. c.). El doctor bolonés es Paulus de Alba. Cf. apéndice 44 y Caccia en Cugnoni 99.

(3) No sigue nada más sobre la conjuración.

(4) Cf. vol. II, p. 248.

47. El Papa Nicolao V, al Obispo Thomas de Lesina, Nuncio en Bosnia¹

11 Mayo 1453.

Nicolaus etc. Thome episcopo Pharensi in partibus Bosnae apostolicae sedis nuntio ... Ad gregis dominici ... Nuper siquidem non sine gravi amaritudine cordis accepimus, quod nonnulli clerici et presbyteri tam seculares quam regulares praesertim ordinis s^{ti} Benedicti professores partes tuae legationi commissas eisque circumvicinas incolentes ... ad superiorem Teucrorum principem ... recurrere ac illius favorem implorare, illoque freti nonnullas... personas ecclesiasticas eorum beneficiis ecclesiasticis, quae iustis titulis possidebant, etiam et abbates monasteriis aliisque regularibus locis suis in territorio ... Georgii Castriot. tunc ibidem domini consistentibus... nequier spoliare in illisque se intendere non sine proditoria deceptione et fraude gravique iactura dicti Georgii continuo adversus eosdem Teucros ... viriliter pugnantis, qui ob huiusmodi fraudem a possessione supradicti territorii fuit electus, ausu temerario praesumpserunt illa indebita occupata detinere, minime formidantes excommunicationes ac alias sententias, censuras et poenas in tales a iure implexas, etiam in litteris apostolicis in die iovis sancta publice legi solitis contentas damnabiliter incurrendo ... Nos igitur fraternitati tue ... mandamus, quatenus de omnibus et singulis praesumptoriis et occupatoribus praedictis inquisitionem auctoritate nostra faciens ... culpables ... moneas..., ut infra certum ... peremptorium terminum ... ab occupationibus desistentes beneficia ... restituant.

Datum V. id. mai 1453, pontif. anno septimo.

Reg. 425, f. 176. Archivo secreto pontificio.

48. Nicolao Soderini á Florencia²

Génova, 8 Julio 1453.

... Venerdi mattina a di sei a hore XIV due Genovesi che sono a Vinegia³ scrippono una lettera qui allo ill. doge di che vi mando la copia in questa della perdita di Pera et Costantinopoli che non vi potrei dire e panti le disperazioni ci sono state. Et benche sia paruto duro a credere a ognuno per molte ragioni, pure le passioni che gliono nanno non si po-

(1) Cf. vol. II, p. 258.

(2) Cf. vol. II, p. 282, 291. Aunque Jorga conoce mi historia de los Papas, ha impreso de nuevo este despacho, así como otros documentos que yo he utilizado y publicado, por ejemplo, en particular las relaciones de Florencia alegadas en el vol. II, p. 298, 299, sin mencionar mi obra. El mismo proceder observa Jorga respecto del estudio de Kayser en el Histor. Jahrb. VIII, 609 s. Por lo demás, los datos de Kayser son mejores y más exactos.

(3) Probablemente Baptista de Franchi y Pietro Stella.